

radnici, zůstává hlavním představitelem německého aktivismu. Dnes myšlenka účasti Němců na vládě jest již probojována ale právě Křepek musil na sobě poznati, jak mnoho práce bylo potřebí vykonati, než tato myšlenka byla našimi Němci aspoň z velké části uznána. Zhroucení německého radikalismu u nás potvrdilo správnost politických zásad i politické praxe F. Křepka a lze doufati, že aktivismus nebude oslaben ani tehdy, když jeho posice chce oslabiti jinými prostředky sudetoněmecká Heimatsfronta.

Ačkoliv není ještě jisto, kdy budou volby — tu platí to, co napsal „Venkov“: budou-li volby v termínu podzimním, či dříve, nerozhodnou politické strany, ale pracovní schopnost většiny — snaží se všechny strany, aby vypsáním voleb, byť i na podzim, je nezastihlo nepřipravené. Politické strany chtějí při sestavování kandidátních listin se vyrovnati s generačním problémem; chtějí postavit na kandidátky řadu nových, hlavně mladších lidí. Na nástup k volbám bude míti vliv i úprava otázky politických stran, jejich registrace i stanovení kvora, které menší frakce — hlavně to bude u Němců donutí k společnému postupu se stranami většími. Tak prošly i zprávy, že republikánská strana půjde do voleb společně se stranou živnostenskou. Tyto zprávy byly vyvráceny právě tak jako zpráva o tom, že ve schůzi užšího výkonného výboru republikánské strany bylo usneseno, aby volby byly vypsány na neděli 14. dubna, protože dubnový termín nejlépe vyhovuje republikánské straně. — O tom, kdy se budou volby konati, bude rozhodnuto dle toho, podaří-li se koaličním stranám najíti předpoklady pro uskutečnění vládního programu. Nebudou-li tyto předpoklady nalezeny, dojde k volbám ještě na jaře; dohoda resp. neshoda koaličních stran bude míti vliv nejen na datum voleb, bude to míti nesporně i vliv na hesla, s kterými jednotlivé strany půjdou do voleb a přirozeně i na situaci, která se vytvoří po volbách, třebaže při nich bude míti hlavní slovo volič.

Na sklonku ledna byl nedaleko Prahy zavražděn říšskoněmecký emigrant Ing. Formis, který dříve hrál roli v říšskoněmeckém rozhlasu i v německé národně-socialistické straně, s kterou se rozešel a po útěku z Německa přidružil se k Černé frontě dr. Strassera. Pořídil si tajnou vysílací stanici, kterou pracoval proti režimu v třetí říši. Vrahové přijeli z Německa a zase se do Německa vrátili. Jistě bude potřebí zvýšiti péči o naši bezpečnost. Jest žádati, aby politická emigrace, ať její politické vyznání jest jakékoliv, se zdržela politické činnosti. Na druhé straně však není možné, aby s emigranty na naší půdě si vyřizoval spory režim, s kterým tato emigrace se rozešla; bude nyní věcí Německa, jakým způsobem přispěje k vypátrání a potrestání vrahů, kteří jsou na jeho území.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Laval v Římě: koloniální dohoda, zajištění Rakouska, úprava střední Evropy. — Sárský plebiscit. — Ženevská jednání: Sársko Německu 1. března, otázka emigrace, středoevropský a východoevropský pakt, maďarská zpráva, habešský konflikt.

Po mnohých odkladech, a když již se zdálo, že z plánu aspoň prozatím nic nebude, došlo přece jen k cestě francouzského ministra zahraničních věcí Lavalova na oficiální návštěvu Mussoliniho do Říma. Úkolem této akce bylo dosáhnouti sblížení mezi Francií a Italií, jež dosud stály v celé evropské politice, a jmenovitě v otázkách středoevropských, vytrvale proti sobě, navzájem si překážíjíce. Itálie patřila od počátku

k nespokojencům s mírovými smlouvami a novým řádem evropským, a tato oposice hnala ji čím dále tím více do vod druhého tábora, k těm, kteří pořádek v Evropě nenáviděli a proti němu podvrtně působili. Po nastoupení Hitlerově v Německu musil však šéf italského státu po krátkém nadšení, doznat svůj omyl a odhodlat se k politice čelící účinně novému nebezpečí. Zejména červencové události v Rakousku otevřely mu oči a donutili jej postavit se ostře proti expansivním snahám nového Německa a přimknouti se těsně ke konservativní politice francouzské. Šlo však o to uvésti ve shodu politické tendence obou latinských velmocí také s ohledem na jejich spojence ve střední Evropě. Zde Mussolini dlouho se nechtěl vzdáti podpory Maďarska s jeho revisionistickými tendencemi proti státům malodohodovým. Celé dlouhé přípravné jednání ke konferenci římské otáčelo se okolo této věci. Francouzská vláda byla ochotna poskytnouti Itálii uspokojení v jejich nárocích koloniálních, politický vývoj sám sblížil Itálii a Francii v poměru k Německu i ve zvláštní otázce německého zbrojení, střední Evropa, a zejména Rakousko zůstávaly však předmětem sporu. — Ř í m s k é d o h o d y, podepsané 7. ledna, ukazují zatím jen v základních rysech, jak se podařilo dospěti k celkovému vyrovnání zájmů obou států a harmonisování jejich politických úsilí. Na prvním místě jde tu o koloniální d o h o d u a f r i c k o u, podle níž Francie odstupuje Itálii na vyrovnání jejich nároků, čerpaných ještě z úmluv válečných a poválečných, asi 114.000 čtver. km na jižní hranici Libye za účelem zaokrouhlení této hlavní africké državy italské, a dále asi 1000 čtver. km z francouzského Somalska, čímž se východoafrická kolonie italská Erythrea prodlužuje v úžině adenské a nabývá východiska na Indický oceán. Zároveň dostává se Itálii jistého podílu na dráze, vedoucí z francouzského přístavu Džibutti do hlavního města Habeše Addis Abeby, což umožňuje Italům úspěšnější pokračování v jejich snahách podrobiti Habeš svému protektorátu. Druhý komplex otázek, v Římě řešených, týká se k o n v e n c e o z b r o j e n í. Zde byl podepsán protokol, o němž se zatím nepraví nic jiného, nežli že obě velmoci se shodly na stanovisku, že k u z m ě n ě legálního stavu německého zbrojení je zapotřebí nové d o h o d y všech signatářů versailleského míru. Prakticky se to vykládá tak, jako že byla nalezena společná základna pro nové ujednání, jímž se má nahradit pátá část mírové smlouvy. Bližší propracování očekává se však teprve od londýského zájezdu francouzských státníků, k němuž dojde na konci ledna. — Hlavní zájem upínal se však k rozhodnutí středoevropskému. Zde setkáváme se opět se dvěma smluvními typy, první týká se speciálně z a j i š t ě n í R a k o u s k a, druhý celkové úpravy s t ř e d o e v r o p s k é. Pokud jde o Rakousko shodují se Francie a Itálie, že se budou vzájemně vždy radit, kdyby došlo k ohrožení rakouské nezávislosti. K tomuto k o n s u l t a t i v n í m u p a k t u mají však býti přibrány i všechny ostatní státy, na rakouské nezávislosti interesované. Vedle toho navrhnou však společně Francie a Itálie sjednání zvláštního s t ř e d o e v r o p s k é h o p a k t u, jímž všechny státy této oblasti zaváží se navzájem n e v m ě š o v a t i se d o v n í t ě r n í c h v ě c í d r u h ě h o a n e t r p ě t na svém území žádné agitace, tuto úmluvu porušující. Jednání římské zahajuje tedy novou iniciativu jak ve věcech celoevropských, tak středoevropských, a musí se hodnotit spíše podle skutečnosti tohoto společného postupu dvou mocí, které dosud byly v oposici, nežli podle už hotových, dosažených výsledků. Ty, jak patrně, nezávisejí jen na Francii a Itálii, nýbrž vyžadují spolupráce ostatních. Bude-li jí dosaženo, o tom rozhodnou teprve příští týdně, které se pokládají za velmi významné.

V Sársku konal se na neděli dne 13. ledna stanovený plebiscit podle ustanovení mírové smlouvy a pod kontrolou Společnosti národů. K zajištění řádných podmínek projevu lidové vůle došlo zde k celé řadě opatření s neutrální plebiscitní komisí a mezinárodním vojenským sborem, k němuž přispěly Anglie, Itálie, Holandsko a Švédsko. Volební účast byla tak veliká, že se prakticky rovnala plné volební povinnosti, a více než 90% hlasujících rozhodlo se pro návrat k Německu. Při národnostně jednotném rázu obyvatelstva a vzhledem k tomu, že teprve před patnácti lety bylo vyřazeno ze svazku říše, nelze se tomu divit. Vnitropolitický rozpor: hitlerismus-protihitlerismus musil přirozeně ustoupiti docela do pozadí před základní otázkou národní příslušnosti. Francie byla si této povahy věci dávno vědoma a proto postarala se včas o likvidaci hospodářských otázek podávajících se z převodu svrchovanosti a jejích majetkových práv. Mírová smlouva stanovila totiž, že Německo může vykoupiti zpět státní doly v Sársku, vydané Francii na odškodněnou za zpuštěná průmyslová území jejích severovýchodních departementů za cenu, na níž se obě strany shodnou, po případě za pomoci neutrálního rozhodčího. K tomuto dohodnutí došlo již počátkem prosince v Římě, kde experti francouzští a němečtí zasedali pod auspiciemi trojčlenného výboru Společnosti národů. Boj v Sársku byl tedy včas s hlediska mezinárodní politiky „odpolitisován“ a nebylo třeba obávat se žádných komplikací. Na místě samém se agitace ovšem v posledních týdnech a dnech do krajnosti vystupňovala, převaha německé fronty byla však tak zřetelná, že neměla zapotřebí vybíjeti se nějakými násilnostmi. Mezinárodní vojenský sbor, vyslaný na místo za účelem udržení klidu a pořádku, neměl příležitost zakročiti. Přesto neobyčejně vysoké volební číslo a číslo hlasů, odevzdaných pro Německo, když zároveň se tím rozumělo pro Hitlera, leckde překvapilo. Je nutno spatřovati v tom důkaz naprosté převahy motivů národnostních nad motivy hospodářskými a jakoukoli ideologií stranickou. Sárským musilo býti jasno, že své osobní a stavovské poměry přechodem do Německa zhoršují, ježto dosud žili v privilegovaném režimu volného obchodu na obě strany, do Francie i do Německa, a měli zajištěnou plnou zaměstnanost. Právě tak nebylo tu žádného omezení osobní svobody a po definitivním zřízení režimu Společnosti národů bylo by došlo i k vybudování místní autonomie. Přesto obyvatelstvo, většinou dělnické a věrně katolické, rozhodlo se k návratu do říše, nevyčkávajíc žádných dalších lhůt a odmítajíc všechny ostatní eventuality. Francouzů, v Sársku usedlých, ukázalo se býti jen něco přes dva tisíce, a nynější vláda Flandin-Lavalova zdržela se tudíž rozumně jakékoli agitace, ponechávajíc věcem úplně volný průběh. Také po ohlášení výsledku promluvil ministerský předseda Flandin velmi klidně a smířlivě jak o rozhodnutí samém, které, jak řekl, žádný Francouz nebude brát v pochybnost, tak o dalších úkolech, které, pokud půjde o Francii, budou řešeny v duchu plodné spolupráce, jak politické tak hospodářské. Ta může ovšem přechodný režim také pro Sársko nejlépe usnadniti. Hitler pak opakoval ve svém poselství k Sárským, když mu byly hlášeny skvělé výsledky, znovu své ujištění, že napříště nebude žádných nevyřízených teritoriálních účtů mezi Francií a Německem a sliboval dokonce i ochotu k širšímu jednání a porozumění pro mezinárodní solidaritu. Jeho návštěva v Sársku očekává se 10. března.

Společnost národů, která při hlasování v Sársku zasedala, učinila v zápětí (17. ledna) usnesení, podle něhož celé území případně zpět Německu, a to již 1. března. Otázky související s likvidací budou do té doby vyřízeny. Kdyby do

15. února se tak nestalo, ujme se Rada S. N. v těchto věcech arbitráže. Vzhledem k jednomyslnému projevu obyvatelstva nevyskytly se žádné komplikace, nebylo třeba pomýšlet ani na dělení území, ani na zvláštní zajišťování práv a bezpečnosti velikých opozičních minorit. Jediná otázka, která se zdála uvádět rozhodnutí Společnosti národů v pochybnost, byla demilitarisace sárského území. Německo sice se nevymyká zásadnímu uznání, že Sársko, stejně jako ostatní Porýní spadá pod příslušná ustanovení mírové smlouvy, jimiž se Německu zakazuje udržovati na celém levém břehu Rýna a v pásu 50 km širokém i na břehu druhém jakékoli posádky a vojenská zařízení. Konkrétně zdráhá se však zrušit některá nádražní seřadiště a letiště, jež francouzští znalci s hlediska vojenského považují v Sársku za nebezpečná. Neočekává se však, že by potíže tohoto druhu byly nepřekonatelné.

Francouzský ministr zahraničí Laval podal sekretariátu S. N. memorandum ve věci péče o sárské uprchlíky. Francie nevymyká se účinné pomoci, ale nemůže sama na sebe vzít celé břímě sárského vystěhovalectví, zvláště když Společnost národů má zde nesporně určité závazky, které vyplývají z patnáctileté správy území a z té okolnosti, že Společnost národů stavěla zde také výslovně svou kandidaturu. Je tedy zřejmo, že nejenom v ohledu ryze humanitním podle článku 23. Úmluvy, nýbrž i z důvodů speciálních musí Společnost národů starati se o bezpečnost a zaopatření osob, jimž z jejich politického stanoviska mohou nyní vyplynouti obtíže a nebezpečí. Společnost národů nemůže se opravdu vymknouti zásadnímu uznání této povinnosti, poukazuje se jen na nedostatek pohotových prostředků, ježto v řádném rozpočtu nebylo na tyto důsledky pamatováno. V tom případě ovšem nezbyvá, než aby se na ně pamatovalo v rozpočtu mimořádném.

V popředí zájmu byl za ženevského jednání, jakmile se vyřídila věc sárská, především pakt východní, ježto některé státy, zejména Rusko a Turecko, mají své obavy, aby při nejnovějším obratu kursu mezinárodní politiky nezapomnělo se na jejich potřeby a celé břímě německé expanse, po případě také expanse italské, nepřesunulo na jejich bedra. Tyto obavy nacházejí plného porozumění zejména v Jugoslavii a politika Malé dohody zprostředkuje u Francie v jejich zájmu. Již ve schůzi prosincové podařilo se dosáhnout Litvínovovi od Lavala podpisu zvláštního protokolu, kterým se Francie zavázala nepouštět otázku východního paktu se zřetele a zejména nevstupovati do žádných bilaterálních dohod, dokud tato politika nebude ve všech svých možnostech plně vyčerpána. Nyní Laval potvrdil toto stanovisko prohlášením, že Francii jde o úplné a jednotné zajištění míru a že kdokoli kdekoli by jej rušil, musí proti sobě najíti sevřenou frontu všech států mírumilovných. To znamená, že Francie nepřipustí, aby zůstaly mezery v evropském systému mírovém a v tomto směru bude také jistě pracovat na blížící se konferenci londýnské. Laval měl důkladné porady také s polským ministrem zahraničí Beckem, který tentokrát neváhal do Ženevy zajeti, ačkoliv byl dosti nemocen. Porady zůstaly v mezích přípravného jednání, o němž nebylo vydáno úředních zpráv, takže veřejnost, a především sama veřejnost polská, velmi kolísá v odhadech budoucího a definitivního stanoviska své vlády v této věci. Zdá se však, že stanovisko polské není již naprosto tak odmítavé, jako bylo loni, když vláda Doumergue-Barthouova s tímto podnětem přišla. Polské vedení musí si býti jasno o tom, že jeho kalkulace se plně neosvědčila a že je nutno bráti znovu zřetel na Společnost národů a kolektivní záruky míru. Polsko bude se však patrně dále zdráhat vstoupiti do striktního systému uznání stávajících

poměrů a vzájemné pomoci, bude hledět spíše přizpůsobit ráz východního paktu římskému paktu středoevropskému, který je mnohem pružnější. Proto také Beck prohlásil v Ženevě ihned ochotu přistoupiti k paktu dunajskému, do něhož je zván zejména na podnět Mussoliniho, ačkoli dříve jeho politika spočívala právě v důrazném desinterese na střední Evropě.

Středoevropský pakt byl v Ženevě také předmětem jednání, zejména mezi ministrem Benešem a rakouským ministrem zahraničních věcí Bergerem-Waldenegem. Zde však zůstalo ještě spíše při diskretním sondování a ohlašovalo se jen, že habsburská otázka nebyla vůbec dotčena. Rakousko je totiž podezříváno, že se nemíní vázat jakýmkoli mezinárodním aktem v této věci, považujíc ji za ryze vnitřní, třeba naprosto neaktuální, záležitost. Naproti tomu státy Malé dohody nemohou sdílet tento názor, pro ně je otázka nastolení Habsburků otázkou mezinárodní, ministr Beneš nepovažuje však za nutno polemiku o této věci předčasně rozvíjet. Není třeba vůbec žádného sporu o této věci, stačí prostě, až bude text smlouvy připraven, připojit výhradu, že státy Malé dohody nepovažují otázku Habsburků za vnitřní věc Rakouska, a že se tudíž na ni závazky, jež ve smlouvě přejímají, nemohou vztahovati.

Na lednovém zasedání Rady S. N. mělo Maďarsko předložit zprávu o provedeném vyšetřování ve věci spoluviny na marseilleském atentátu. Bylo mu totiž na předešlé schůzi uloženo, aby toto vyšetřování provedlo a v nejkratší době zprávu o výsledku podalo, což znamenalo už beztak značný ohled na jeho prestiž, poněvadž Společnost národů měla vlastně podle projednávané jihoslovan-ské žaloby provést vyšetřování sama. Maďarský delegát Tibor Eckhardt nyní také skutečně zprávu vlády s sebou přivezl v rozsahu imponantním — 133 hustě psaných archů s přílohami i fotografickými. Přáním maďarské vlády bylo, jak se říká „promrskati“ celou záležitost v tomto zasedání Rady, zabavené zcela velkými otázkami evropskými a zejména vyřizováním převodu Sárska. Rada měla si dát imponovat dochvilností a zdánlivou přesností maďarského vyšetřování a nehledět příliš pod lupou na jednotlivosti. Proti tomuto způsobu vyřízení aféry tak závažné postavila se však rozhodně Jugoslaviie, podporovaná opět svými přáteli. O maďarské odpovědi musí být provedena veřejná debata, a nejdříve musí se ponechat čas všem interesovaným státům, aby celý pamětní spis důkladně prostudovaly a přičinily k němu své poznámky. Tak se stalo, že maďarský manévr, ukázat jen odpověď a nechat ji pak zmizet v archivu, byl zmařen. Zpravodaj Eden vyžádal si již písemné poznámky všech členů Rady, a věc byla položena na program příštího zasedání, k němuž dojde patrně již v únoru. Podle toho, co bylo otištěno jako výtah z maďarské zprávy lze soudit, že v Pešti bylo provedeno vyšetřování jen zdánlivé, jehož následky bylo postiženo několik podřízených úředníků, a to pouze disciplinárními tresty, aniž se dobře ví, co vlastně těmto lidem klade se za vinu a jak se naložilo se skutečnými viníky, kteří nadržovali usedlíkům Janka Puszty a opatrovali královrahům volné pasy a podpory pro pobyt v cizině. Na každý způsob účty aféry marseilleské nejsou dosud uzavřeny a budeme o ní ještě mnoho slyšet.

Na pořadu jednání Rady S. N. bylo ještě několik menších sporů, mezi nimiž dlužno uvést zejména pohraniční spor persko-iracký o bohatá petrolejová ložiska, a incidenty v pomezí habešsko-somálském, které vedly ke stížnosti Habeše podle článku 11. Úmluvy. Ve sporu Iraku s Persií, jež nyní přijala oficiální

nový titul *I r a n*, byl požádán o zprostředkování ministr Beneš, který si získal vděčnosti Peršanů již rychlým skončováním konfliktu s Anglií před dvěma lety. Tentokrát jde však o otázku ryze právní povahy, která byla svěřena rozhodnutí Nejvyššího soudu světové spravedlnosti v *H a a g u*.

Vážnější je *a f é r a h a b e š s k á*, ježto vrhá stín mnohem delší, nežli jsou důsledky nějakého pohraničního incidentu. Nelze popřít, že Itálie sleduje ve Východní Africe soustavně plán velmi obsáhlý, při čemž srážka v oase *U a l u a l* je pouze známkou přiostrhujícího se poměru — a může zároveň býti příležitostí pro rozvinutí otázky v celém rozsahu, ať již tím či oním způsobem. Jisto je, že Italové vnikli na špatně delimitované území Habeše, sousedící s jejich kolonií Somálskem již před lety, a nynější výpad Habešanů může tedy býti jen dokladem buď rostoucí nervosity (čemuž nasvědčuje nyní podobný případ v pomezí francouzském) nebo nejistoty vnitřních poměrů v Habeši, nebo konečně cílevědomé reakce ústřední vlády v Addis Abebě. Před nějakým časem upozorňovalo se na nápadné styky Habeše s Japonskem, které zde nabývá posic hospodářských i politických, což by zase nasvědčovalo úmyslné reakci nynějšího něguše habešského proti pronikání italských vlivů. Habeš má ovšem možnost brániti se také na půdě Společnosti národů, do níž byla z protekce francouzské přijata v roce 1928, kdy Itálie byla také nucena sjednati s ní přátelskou smlouvu na podkladě rovnosti. Nyní však dosáhla Itálie dorozumění s Francií o svých koloniálních nárocích v Africe, při čemž právě Habeš je jistě důležitým směnným objektem. Také ta okolnost, že Mussolini převzal sám ministerstvo kolonií a jmenoval dosavadního správce generála *d i B o n o* guvernérem celé Východní Afriky, to jest společně pro Erythreu a Somálsko, ukazuje snahu semknouti komplex tamní italské oblasti vlivu i s Habeší v jeden celek docela jasně. Habešská stížnost byla také v *Ž e n e v ě* za anglického zprostředkování uctivě odmítnuta, a vláda v Addis Abebě musí se s Itálií vyrovnati přímo, to znamená tak, jak dovede podle skutečného poměru sil. *Dr. Procházka.*

LITERATURA.

SCHRANIL-JANKA: DAS ÖFFENTLICHE RECHT DER TSCHECHOSLOWAKISCHEN REPUBLIK. I. Teil: Die Verfassungsgesetze, XX. a 587 str., Praha, naklad. Roland 1934.

Novým vydáním díla o veřejném právu Československé republiky, jehož první svazek nedávno vyšel, bylo německé vědecké písemnictví čsl. práva ústavního beze sporu obohaceno prací velmi cennou, která nemá v české právní literatuře ani stejně obsahového ani rovnocenného protějšku. Pokud jde o vnější úpravu látky, přidržovali se vydavatelé, profesor německé university pražské, *dr. Rudolf Schranil* a vládní rada zemského úřadu v Praze, *dr. Bedřich Janka*, vzoru známých vydání výmarské ústavy Německé říše, obzvláště pak proslulé práce *A n s c h ü t z o v y*; vydavatelé použili a to s plným úspěchem u nás dosud neužívaného systému podrobného komentování jednotlivých právních norem pro výklad čsl. práva ústavního.

Z obou vydavatelů jest zodpovědným *Schranil* za zevrubný historický úvod, údaje literatury a větší část komentářů, kdežto úprava textu (německého překladu) a výborné zpracování judikatury jest zásluhou *Janky*.

V historickém úvodě jest obsažen na 70. str. dobře orientující přehled o vývoji ústavních poměrů zemí tvořících nyní Československý stát až do roku 1918, dále jsou